

Overvejelser før fremlæggelsen af et forslag til revision af 1992 dåbsritualet

og noter til forslaget, ved Holger Lissner

På mange måder fungerer det autoriserede dåbsritual udmærket, og det har været mig en stor glæde at bruge det. Men der er alligevel nogle steder i ritualet, som må kunne formuleres bedre.

For dåbsritualet er som de fleste andre ritualer blevet til ved tilvækst og ændringer gennem mange år, og ligesom Martin Luther i sin tid måtte gennemtænke, hvad i traditionen der byggede på skriften og lod Kristus blive større, og hvad der var udtryk for senere tiders og koncilers tilføjelser, og som stred mod det, som gjorde Kristus større, sådan må også vi spørge, hvad der i vores tradition bygger på Skriften, og hvad der er tidsbetinget menneskeværk.

Rapporten fra fagudvalget vedrørende dåb og nadver gør udmærket rede for den historiske udvikling af dåbsritualet og de forskellige dåbssyn. Det anfører også, at opgaven har været at "*drøfte dåb (og nadveren) inden for rammen af 1) folkekirkens evangelisk-lutherske bekendelsesgrundlag, 2) nye teologiske og liturgiske indsigter, og 3) den folkelige og folkekirkelige virkelighed.*"¹

Heldigvis gør rapporten også rede for, at der er andre syn i Det nye testamente, og at det lutherske dåbssyn står i et spændingsforhold til det folkelige syn på dåben som en overgangsrite og familiefest. Jo stærkere det understreges, jo mere umuligt synes det at nå frem til en form, der både kan imødekomme det lutherske syn og møde forældre af i dag, som tænker helt anderledes.

Men det er tydeligt i rapporten, og i Betænkningen fra 1983² og i Thodbergs bog om dåbsritualets historie³, at kærligheden til og forpligtetheden over for det evangelisk-lutherske bekendelsesgrundlag er stor. Og at afvigelser fra dette er til det ringere.

Noget af det, der fremhæves som fortrin ved Luthers ritual i Taufbüchlein, er, at det er gennemtænkt i sin afstandtagen fra nogle katolske tanker, og at det er lykkedes ham at forkaste disse tanker uden at forkaste barnedåben. "*Det banebrydende nye hos Luther var, at han satte det overleverede dåbsritual i en let revideret udgave ind i en ny fortolkningsramme, der forvandlede det overleverede til et ægte barnedåbsritual. Hans tolkning af barnedåben betød nemlig, at al ægte kristendåb principielt var "barnedåb", d.v.s. Guds suveræne indgriben i menneske tilværelse. Dåben var Guds pagtslutning med mennesket, der som troende, d.v.s. som modtagende, uden egen gerning og fortjeneste blev sat ind i et barneforhold til Gud. Fides infantium, barnets tro, var den eneste, sande dåbstro, hvad enten det drejede sig om voksne eller spædbørn. Med dette genopdagede Luther den begivenhedskarakter, som kendetegnede oldkirkens dåbsteologi.*"⁴

For Luther var barnedåben et magtskifte, og derfor var dåben også en uddrivelse af det onde i mennesket. Derfor begynder dåben i hans ritual med korstegnelse. Og bønnen sætter ord på, at vi alle er underlagt arvesynden og må udfris ved bøn og Guds ord.

Luthers dåbsritual bygger både på arvesyndslæren fra Augustin og på hans egne stærke oplevelser af synd og nåde i det middelaldersamfund, han levede i. Samt hans tillid til, at Gud i dåben giver mennesket, hvad det har brug for: Helligånden, troen og syndernes forladelse. Og dermed frelsen.

¹ Fagrapporten om dåb og nadver, udgivet af Fyens stift maj 2019, s. 14

² Betænkning nr. 973 afgivet af Kirkeministeriets liturgiske kommission, 1983

³ Christian Thodberg: Dåben og dåbsritualets historie, Fønix 2, 2017

⁴ Jens Kr. Krarup: Luthers dåbsliturgi og de danske ritualer for barnedåb og voksendåb, Dansk Teologisk Tidsskrift 46. årg. 1983. s. 82

Den lille katekismus svarer på spørgsmålet om, hvad dåben giver: *”Dens virkning er syndernes forladelse, den befrier fra døden og Djævelen og giver alle, der tror det, den evige salighed, således som Guds ord og løfte lyder. ... Vor Herre Kristus siger sidst i Markusevangeliet: ”Den, der tror og bliver døbt, skal frelses; men den, der ikke tror, skal dømmes.”*

Men det er de færreste dåbsforældre og konfirmander, der tænker i de baner. Og de bibeltekster, som det nuværende ritual citerer som oplæg til dåben, Matt. 28, 16-20 og Mark. 10 13-16, handler heller ikke om befrielsen fra døden og djævelen. De taler om at få velsignelsen fra Jesus og om at gøre andre folkeslag til Jesu disciple. I dem er der altså ikke tale om arvesynd og frelse, for Guds rige er børnenes, fordi de er børn og tager imod som børn. Det er forholdet til Jesus, der står centralt i de to citater. Og indledningen fra 1. Pet. *”Lovet være Gud...”* bruger billedet med genfødsels-tanken, som ikke strider imod synd-nåde tanken, men siger det på en anden nok så tilforladelig måde.

Hvilke skriftsteder kunne der ellers henvises til? I fagrapporten understreges det, at *”man ikke kan tale om én samlet dåbsteologi i Det nye testamente, men derimod om forskellige dåbsopfattelser. Bibelteksternes – og herunder også de paulinske teksters – betydning for den dåbspraksis og dåbsforkyndelse, der blev dominerende i den vestlige kirke, indfinder sig først relativt sent.”* (s. 31)

Det ville måske være oplagt at få Jesu dåb med og pagtstanken med. Ingen af dem kommer til orde i ritualen, som det er i dag.

Johannes Døbers dåb var en *omvendelsesdåb* til syndernes forladelse, men snarere for konkrete synder end for en generel tilstand af syndighed. Det er den dåb, som Jesus går ind i og sætter sit eget præg på. Ligesom han ved nadverens indstiftelse forandrer det jødiske påskemåltid fra at mindes udfrielsen fra Ægypten til at handle om hans død, således forandrer han også dåben fra at være en kultisk renselsesproces til at handle om den syndsforladelse, som han kan give som et tegn på Guds riges frembrud, også før han dør. Som f.eks. i Mark. 2,5 ff.

Tanken om *syndsforladelse* bliver imidlertid skærpet af Paulus og udfoldet i Rom. 6, og det er den skærpede form, som Augustin og Luther knytter til ved. Det syndige menneske skal ikke blot vaskes rent, men den gamle Adam i os skal druknes, skal dø, som Jesus døde, for at opstå til livet sammen med Kristus. I dåben er vi *”døbt til Kristus Jesus, ...døbt til hans død. For er vi vokset sammen med ham ved en død, der ligner hans, skal vi også være det ved en opstandelse, der ligner hans”* (Rom. 6,3.5).

Disse centrale vers fra Romerbrevet citerer ritualen imidlertid heller ikke, måske fordi de er vanskelige at forstå, og det vil lyde hårdt at tale om, at barnet skal dø for at opstå, når det nu lige er født. Luther havde dem heller ikke med i sit dåbsritual, måske fordi de ville støde sammen med hans syndflods-bøn, hvor billedet er nærmest det modsatte, at det er Farao og alt det onde, der skal skylles bort og drukne, mens den døbte vil *”blive bevaret tør og sikker i kristenhedens hellige ark.”* Men det er heller ikke nødvendigt, at de kommer med, når vi i indledningsordene har ordene fra 1. Pet. om, at vi *genfødes* til et levende håb ved Jesu Kristi opstandelse fra de døde.

Hvad ritualen ikke siger, kan måske bedre komme til orde i salmer som Lisbeth Smedegaard Andersens *”når Kristus har bøjet / sig ansigt mod dig/ og lovet Guds ord står ved magt/ da ser du som genfødt / en verden i lys/ et svimlende håb der blir vakt // han gik gennem døden / til livet hos Gud/ nu er der et genåbnet spor / du færdes i frihed / i tro og med håb/ så tryk som et barn hos sin mor”* (Skyggerids, og Med kærlig hilsen, 86 epistalsalmer, begge Eksistensen 2021 nr. 39). Og Hans

Anker Jørgensens dåbssalme "Sov, du lille, sov nu godt" (100 salmer 839), hvor det hedder "Gennem dødens dybe vand / kom du her til livets land, / druknet, død og stået op/ som en del af Kristi krop, / som en knop på livets træ, / lille barn på voksenknæ". Og i min dåbssalme "Vi kommer til dåben" (Lutherrosen 5), hvor det hedder "Vi kommer til dåben, / og livet blir nyt, / vi rammes af Gudsrigets bølger, / vi dør og vi opstår med Kristus, med Gud, / og aner kun svagt, hvad der følger."

En tredje synsvinkel finder vi i talen om *at blive døbt med Helligånden*. Matt. 3 udvider Johannes' omvendelsesdåb ved at tale om, at han, som kommer, Kristus, ikke kun døber med vand, men vil døbe med Helligånd og ild. I Johannesevangeliet kap. 3 og Apostlenes Gerninger skelnes der også mellem vanddåb og Helligåndsdåb. Lukas fortæller, at Helligånden kommer i dåben med vand, men ikke altid gør det. Ritualer derimod siger uden forbehold, at vi får Helligånden i dåben. At den er bundet til dåben. Som om vi kan bestemme over Helligånden (Joh. 3,8).

Luther når imidlertid frem til, at når barnet bliver døbt, så "må man også gå ud fra, at Gud giver, hvad dåben udtrykker: udfrielsen af Djævelens magt, syndernes forladelse, Helligånden og det evige liv og troen. At mene andet er det samme som bespøtte Guds navn. Gud giver dåbens gave i dåbens øjeblik. Derfor forringes dåbens gave, når den tildeles med henblik på den fremtidige tro... For troen må være til stede før eller også ved dåben, ellers bliver barnet ikke befriet fra Djævelen og synden."⁵

Her synes jeg, det er svært at følge Luthers logik "så må man også gå ud fra..." Som om en gave bliver mindre af, at den som alt andet i livet skal tilegnes. Paulus og Luther understreger, at løftet skal modtages i *tro*. Derfor bliver trosbekendelsen vigtig, både som tilsagn og som bekendelse. Det giver god mening ved voksendåb, mens det er vanskeligt at se meningen ved spædbarnedåb. Når Luther mener, at et spædbarn får troen ved de andres bønner, hvorfor så spørge barnet og lade forældrene svare?

Dertil kommer, at udtrykket "Vi tror på Gud..." er uklart. For udtrykket forstås forskelligt af teologer og af forældrene. "I reformationsårhundredet var troen (=tillid) en total hengivelse til Gud og hans velgerninger." ⁶ Med andre ord at sætte sin lid til. Mens det i dagligsproget næsten altid forstås som et standpunkt, at vi mener, at Gud er til. Derfor tror jeg, at Thodberg har ret, når han siger, at man bør "overveje, om tilspørgslen ikke kunne ikklædes en sproglig form, der svarer til, hvad tilspørgslen i forbindelse med trosbekendelsen egentlig skal betyde, nemlig det mere omfattende og kærlige spørgsmål om livsbytte og skæbnefællesskab med Guds søn." (s. 214).

Jeg synes, at det er et problem, at den tilspørgsel, som stammer fra og giver god mening ved en konfirmand- og voksendåb, også bruges ved spædbarnedåb. For det kan næsten kun høres som et forhør og forudsætter, at barnet har en tro, hvad Luther også mente, det havde. Det er måske ikke en bevidst tro, men en tro, der skabes i barnet af Helligånden i forbindelse med dåben ved Kristi ord og ved forældres og fadders forbøn.⁷ Men når vi siger, at troen gives af Gud, hvorfor så spørge barnet, om den er der? Det lyder som en mistillid til det, vi selv siger, der sker. Og det kræver mange krumspring fra os præster at forklare, at det enten er barnets tillidsfuldhed, vi spørger til, men den tvivler vi jo ikke på. Eller at tilspørgslen skal opfattes som et tilbud, ligesom spørgsmå-

⁵ Chr. Thodberg: Dåben og dåbsritualets historie, s. 62

⁶ Christian Thodberg s. 212

⁷ Se Thodberg: Dåben og dåbsritualets historie, Fønix 2017, s. 60-68

let "Drikker du kaffe?" betyder: "Vil du gerne have en kop kaffe?" Forældrene nikker pænt til forklaringerne og siger Ja, når de skal. Alligevel har jeg som præst mange gange siddet tilbage med en fornemmelse af, at det er uklart. Et ritual, der kræver mange kommentarer, er ikke klart nok.

Selvfølgelig er det svært at bryde en tradition, der går tilbage til oldkirken. Men de andre nordiske kirker har gjort det, idet de lader forældrene eller gudmoren svare på spørgsmålet: "Ønsker I, at jeres barn skal høre Kristus til? Ønsker I, at jeres barn skal modtage Helligånden og gennem dåben modtage troen som gave af Guds ånd?" Den anglikanske kirke går endnu videre ved også at lade menigheden svare.⁸

Oprindeligt var *korstegnelsen* et led i en eksorcisme, men som den står nu, opfatter vi den ikke som en uddrivelse af det onde, men positivt som et tilsagn om, at vi skal høre Kristus til. At der sker et skifte i, hvem der er vores herre. At vi i dåben døbes til at tilhøre den korsfæstede og opstandne Kristus. Så også det led understreger, at dåben giver et nyt forhold til Kristus. Det samme udtrykkes i pode-billedet fra Rom. 11, men det er heller ikke med i ritualen. Ligeledes billedet med vintræet og grenene.

Med andre ord: Der er en række bibelske udtryk og billeder for, hvad der sker i dåben, som ikke kommer til orde i ritualen. Og det giver nogle muligheder for at tænke ritualen også i andre rammer end Luthers.

Dertil kommer, at der i oldkirken, længe før Augustin udformede sin arvesyndslære, blev tænkt anderledes om menneskets forhold til Gud. Johannes Væрге har i sine bøger⁹ vist et andet syn på mennesket. Vi er ikke kun "arme og elendige syndere", Vi er skabt i Guds billede ved skabelsen. Nok er faldet en realitet, og vi er kommet bort fra Gud. Men vendepunktet er kommet, nu er vi på vej mod menneskets og hele skaberværkets genopretning, idet Ordet, Sønnen, er steget ned til skabningen, så mennesker kommer til at rumme Ordet og "stiger op" til Ordet og "bliver menneske i overensstemmelse med Guds billede og lighed".¹⁰

Hvis vi ikke lader os låse af Luthers og bekendelsesskrifternes menneskesyn, kan disse tanker åbne for en trinitarisk dåbsforståelse¹¹, så ritualen både udfolder en skabelsestanke, en frelsesforståelse og en Helligåndsteologi. De udelukker nemlig ikke nødvendigvis hinanden, men lægger vægten forskellige steder og belyser hinanden.

Kan vi få noget af det ind også, bliver ritualen rigere, og så kan de forskellige syn i folkekirken måske bedre finde sig hjemme i ordene og handlingerne.

⁸ Se citaterne i *Kollekter og bønner* s. 217-20

⁹ Johannes Væрге: *Det betroede menneske. Opgør med forvreden kristendom*, 2011, *Guds skrøbelige arvinger. En bog om menneskets fald og fuldendelse*, 2014, *Guddommelig uorden. En bog om regnskabet med Gud*, 2016 og *Rygter om Gud. En bog om gudsbilleder på godt og ondt*, 2018

¹⁰ Se f.eks. Johannes Væрге. *Rygter om Gud, Eksistensen* 2018. s. 92-94

¹¹ Jf. *Dåb og nadver* s. 54

Noter til ritualet

ad 1. Dåbstale Når uvidenheden om, hvad kristendom er, og dåben indebærer, er så stor, som den er i vore dage, er det oplagt at bruge lejligheden til at indlede dåben med en kort dåbstale, hvor man gør rede for et eller flere af de tanker, der ligger i ritualet. Og da navnlig ved særlige dåbsgudstjenester. Ved at tage punktet med, er der større chancer for, at præsterne gør det ekstra arbejde. Det er også med til at fremme dåbsfølgets indlevelse i gudstjenesten, at nu angår det det, de er kommet for. Og en oplevelse af, at dåben ikke bare er noget, der kører efter et fastlagt ritual, som præsten læser op, men at kirken her kommer dem i møde i en lidt friere form.

ad 2. Lovprisningen fra 1. Petersbrev: Dette led blev føjet ind i 1783 af biskop Balle som optakt til forsagelsen. Men det står nu fint som optakt til bønnen og bekendelsen af det onde i verden og i os. Og da det også er kommet med i begravelsesritualet, knytter det disse to ritualer sammen. Det ser jeg ingen grund til at ændre.

3. Indledningsbøn: Men Peder Madsens bøn er ikke god nok. Min første anke er, at den har flere uheldige udtryk; dels de fremmedgørende gamle ord som "indlem" og "samfund" og "her og hisset", som de færreste dåbsforældre umiddelbart forbinder noget med.

Den anden fejl er, at den kun delvis er en bøn, for i tredje linje begynder den at prædike og i en tale til Gud forklare menigheden, hvad dåben går ud på: "*hvori du gør os til dine børn og skænker os Helligånden med syndernes forladelse.*" Og der er nu engang forskel på, hvad man kan sige i en bøn i en forklaring.

Den tredje fejl er, at den siger, at vi først bliver Guds børn i dåben. Der er sagt meget smukt om, at for Gud er vi alle børn, og at alle dåb er barnedåb, for vi kommer ikke ind i Guds rige ved egen fortjeneste. Men når et barn eller en voksen når frem til ønsket om dåb, er det dog en anden situation, end når spædbarnet bliver bragt hen til dåben af dets forældre. Bare det, at det er dåbsbarnet selv, der har valgt, at her vil det gerne høre til og selv svarer, gør, at det opleves anderledes. Af den, der skal døbes.

Bønner taler imod den tanke, som Irenæus udfolder, at vi alle som skabte er Guds børn. Det føler forældrene også. Og Jesus lærer sine disciple at sige Far til Gud, før de bliver døbt og får Helligånden. Det er vanskeligt ikke at høre sætningen ekskluderende som et udsagn om, at de, der ikke er døbt, heller ikke er Guds børn. Det eogså uheldigt, når der på hvert eneste konfirmandhold er udøbte børn.

Andre steder i NT er det heller ikke dåben, der kvalificerer os som Guds børn, men vores handlinger (Matt. 5,9; Joh. 1, 12; Rom. 8,14ff) eller troen (Gal. 3,26). I historien om Jesus og de små børn Mark. 10,13-16 siges det, at børnene hører hjemme i Guds rige, ikke i kraft af en sakramental handling, men fordi de er børn og tager imod det, de får, som børn tager imod.

Men korstegnelsen og dåben sætter os i et *særligt* forhold til Gud gennem Kristus og Helligånden, igennem den nye pagt, som Kristus slutter med os. Igennem forholdet til Kristus bliver vi Guds børn på en anden og dybere måde end før. Og får løftet om, at Jesus følger os alle dage til verdens ende. Med andre ord: det, der sker i dåben, hører snarere hjemme under anden og tredje trosartikel end under den første.

Derfor trænger ritualet til en anden bøn, og jeg bringer to forslag. Den første kan, som den står her, den bruges til dåb i alle aldre og er dermed med til at fastholde, at dåbens gave er den samme uanset alder. Den er rettet til Jesus Kristus, for det er i ham, at vi får barnekår.

Den anden bøn, forældrebønnen, er skrevet til spædbørnsdåb og er et forsøg på at møde forældre og bedsteforældre dér, hvor de står med deres oplevelse af fødsels drama og det ansvar, der følger med at blive forældre. Den sætter ord på både ængstelsen og taknemligheden. Her foldes skabelsestanken ud, ligesom i Svein Ellingsens meget benyttede dåbssalme "Fyldt af glæde over livets under" (DDS 448). Men den nøjes ikke med det. Ved at nævne fødslen bygger den også bro til talen om genfødslen i 1. Peter 1,3.¹² Derfra kan ritualet gå længere ind i at sætte ord på, hvad dåben også rummer. Den kan varieres efter omstændighederne, som kan være meget forskellige.

ad. 4. Skriftlæsninger: Jeg kan fint bruge de to foreskrevne skriftlæsninger. Men skal dåbsritualet gælde alle aldre, ville det være godt, om der blev foreslået flere tekster, så der kan varieres efter, om det er et spædbarn eller en konfirmand eller voksen, der skal døbes. Det ville så være den eneste forskel på spædbarnedåb og voksendåb.

Den sidste sætning efter skriftlæsningerne lyder normalt "*Så vil vi hjælpe dette barn til hans velsignelse ved at døbe det...*". Det er en smuk sætning, men er dåben en velsignelse? Ja, det er den. Men ikke kun. Den er også et livsfællesskab med Kristus, og det kan indebære, at vi også skal følge Kristus i hans lidelse. Det er et kors, der bliver tegnet for vort ansigt og bryst. Og selv om det godt må stå skjult "*mellem løv i det fjerne*" ved barnedåb, er denne tanke dog ikke dåben fjern (Luk. 14,27). Der er kristne, der bliver forfulgt og dræbt, fordi de lader sig døbe. Også i Danmark er der miljøer, der er fjendtlige over for mennesker, der bekender deres tro. Og der er dåbshandlinger, f.eks. af immigranter, hvor de, der bliver døbt, ved, at det kan koste. Ddet aspekt kunne komme frem ved at læse f.eks. Mark. 8, 34-38, eller Joh. 12,23-26.

Ligeledes siger jeg ikke, at vi vil "*hjælpe*" barnet til hans velsignelse. Det lyder alt for fredeligt. Men at vi "*overgiver*" det til Kristus ved at døbe det. Det udtrykker stærkere, at der sker noget, et skifte, ved at blive døbt til Kristus.

ad 5. Trosbekendelsen: Jeg foretrækker, at trosbekendelsen lyder ved hver gudstjeneste, uanset om der er dåb eller ej. I sogne med mange dåb kan der ellers være længe imellem, at menigheden får lov til at bekende troen. Men er menigheden med til at sige den, er den aktiv og delagtig i afviklingen af dåben.

ad 6. Korstegnelse: Udtrykket "*det hellige korsets tegn*" er sprogligt knudret, og tillægsordet "*hellige*" er overflødig. Det er ikke korsets hellighed, der er væsentligt, men Jesu død og opstandelse, som vi sættes ind under. Man kan overveje, om det skal være fremtid "*skal tilhøre*", eller nutid "*tilhører*". Men fremtidsformen understreger, at der sker noget i dåben.

ad 7. Tilspørgslen: Fordi forståelsen af, hvad tro er, er så forskellig, foreslår jeg at ændre ordlyden i spørgsmålene, om barnet tror, til at bruge andre ord, mere aktive, dynamiske ord, som siger det samme, men ikke kan misforstås. Det kunne være: "*NN, vil du i dåben overgive dig til Gud Fader, Himlens og jordens og din skaber? - Vil du tilhøre Jesus Kristus, hans enbårne søn, vor Herre? - Vil du, at modtage Helligånden, Guds og vor Herre Jesu Kristi ånd? Ja.*" ad 8. Då "Eller som her foreslået: "*Stoler du på Gud? "Vil du leve og dø og opstå med Kristus..? Vil du trøstes og styrkes af Helligånden?"* Så kommer vi meget tættere på det reformatoriske trosbegreb, og vi får oven i købet Rom. 6 med, uden at det lyder alt for indviklet teologisk.

¹² (Se yderligere Kollekt og bønner s. 216).

Samtidig bliver det væsentlig nemmere at bruge de samme ord både til spædbarnedåb og til dåb af store børn og voksne og sige, at der er kun én og samme dåb til børn og voksne.

Det afsluttende spørgsmål "*Vil du døbes?*" uden "*på denne tro*", som igen fokuserer på den dogmatiske afgrænsning i stedet for overgivelsen til Kristus. Det svarer til det spørgsmål, Luther stillede i Taufbüchlein. Og det gør det enklere.

ad 8 Dåben: Og igen, for at undgå, at præsten skal gøre opmærksom på, at han gør det stedfortrædende i Treenighedens navn, udelader jeg omtalen af navnet og siger det væsentlige, at nu sættes den, der skal døbes, ind i et forhold til Gud, Jesus og Helligånden. Det udtrykkes også klarere ved at bruge forholdsordet "til". Jf. hvad Jens Kr. Krarup skrev: "*Med dette genopdagede Luther den begivenhedskarakter, som kendetegnede oldkirkens dåbsteologi.*"

I velsignelsen "*Den almægtige Gud...*" ændrer jeg ønskeformerne "han styrke og bevare dig" til indikativ for at sige, at det er ikke noget, vi ønsker for barnet, men noget, der sker i sakramentet, et udfoldet løfte af, at han er med os alle dage.

Det er en svækkelse af dåbens sakramente og Guds løfte, hvis præsten prompte kommer med en ønskemåde "*Han styrke og bevare dig med sin nåde til det evige liv*", som om der ikke er sket noget i dåben og løftet ikke står fast. Bruger vi indikativ, er det et tilsagn, om hvad der vil ske. Et løfte. Jeg ved godt, at den aronitiske velsignelse også bruger ønskemåde, måske for at udtrykke Guds suverænitet. Men når vi kalder det et løfte "*Jeg er med jer alle dage*", så skal det også siges i indikativ.

ad 9 Fadervor: Luther anbragte Fadervor lige efter børneevangeliet, og dermed blev den en aktualisering af, at præsten gør det samme som Jesus. Det gør den også, når den står her efter dåben, men udtrykker samtidig, at nu kan barnet som døbt sige Far til Gud i himlen. "*Takket være Grundtvigs indflydelse har Fadervor fået den plads i det danske dåbsritual, som svarer til bønnens oprindelige betydning som bøn for dem, der gennem dåben er blevet Jesu disciple og Guds børn og derfor kan træde ind i hans forhold til Gud som fader.*"¹³

Ved at lade fadderne lægge hånden på hovedet på barnet, siges det uden ord og formaninger, hvad de som faddere skal gøre for barnet. Det er meget bedre end en formaning bagefter om, at de skal bede for barnet, hvis de kan. De inddrages i dåben som aktive i stedet for blot at være passive tilskuere. Og så behøver vi ikke at belære dem med den lidt autoritære faddertiltale.

ad 10. Dåbslyset. Hvis man lader lyset tænde ved alterets lys og lader en søster eller bror eller en af forældrene bringe det ned til døbefonten, og siden lader dem bære det ud af kirken, får man sagt uden mange ord, at dåben kommer fra ham og peger hen på han, som kaldte sig Verdens lys, og at den bærer i sig en forpligtelse til selv at lyse i verden.

ad 11. Faddertiltale: I den gamle form lyder faddertiltalen alt for autoritært belærende som noget, præsten pålægger barnets forældre og faddere, vel vidende, at det vil de kun gøre i begrænset omfang. Den behøves slet ikke, hvis forældre og faddere har lagt hånden på hovedet af barnet og bedt med under Fadervor. Men hvis nogen synes den skal med, så får den en helt anden klang, hvis præsten siger "vi", for så inddrages menigheden i undervisningsforpligtelsen. Det bliver en

¹³ Nils Arne Nielsen "Derfor beder vi Fadervor efter dåben", Kr. Dagblad 5. dec. 2019

fælles opgave, og det svarer til virkeligheden, for det er jo som oftest kirken, der varetager dåbsoplæringen ved børnegudstjenester, minikonfirmanders undervisning og konfirmandundervisningen.

Litteratur, bl.a:

Dåb og nadver. Om sakramenterne i Den danske folkekirke.. Rapport fra fagudvalget vedrørende dåb og nadver.

Dåb og brudevielse. Betænkning afgivet af Kirkeministeriets liturgiske kommission, Betænkning nr. 973, København 1983

Christian Thodberg: Dåben og dåbsritualets historie, Fønix 2017

Regin Prenter: Skabelse og genløsning, G.E.C. Gads forlag 1955 s. 503-16

Jens Kristian Krarup: Luthers dåbsliturgi og de danske ritualer for barnedåb og voksendåb. Dansk teologisk Tidsskrift, 46. årg. 1983. s. 81-106.

Georg Klinting: Om dåben. Et nyt dåbsritual. www.georganist.dk

Holger Lissner: Kollektter og bønner, Aros 2009